

สุนทรียศาสตร์ ความงามที่ซ่อนบนผืนผ้าของชาวผู้ไทย

Aesthetics hidden in Pu-thai's Cloth

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติกรณ์ นพอุดมพันธุ์

Assist. Prof. Dr. Kittikorn Nopudompan

สุนทรียศาสตร์ ความงามที่ซ่อนบนผืนผ้าของชาวผู้ไทย

Aesthetics hidden in Pu-thai's Cloth

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติกรน์ นพอุดมพันธุ์

Assist. Prof. Dr. Kittikorn Nopudompan

สิ่งที่ของชาวผู้ไทย ถือเป็นหัตถศิลป์อย่างหนึ่งที่น่าอกราชีวิการใช้เพื่อประโยชน์ในการนุ่งห่มแล้ว ยังแสดงออกถึงความงามทางด้านลวดลายและสีสัน ที่มีการจัดวางในมิติเชิงทัศนศิลป์ได้อย่างเป็นระบบ ระเบียบอย่างน่าสนใจ อีกทั้งยังสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ความเชื่อ รวมไปถึงสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ผ่านศิลปะสิ่งทอที่ใช้ห่อหุ้มร่างกายของตนเองได้อีกด้วย ดังจะเห็นได้ว่าความงามดงามที่ลึกซึ้งไปในเครื่องแต่งกายสีดำมีนัยน์ มีความนัยซ่อนอยู่อย่าง言行相異 มากมาย

ความโดดเด่นของความงามในสิ่งทอของชาวผู้ไทยคือการใช้เครื่องแต่งกายนุ่งสีดำ ความเข้ม หม่นแตง ซึ่งเป็นสีที่ถูกจัดวางมาจากการนับทางวัฒนธรรมในอดีต เป็นโครงสร้างที่ลงตัวสวยงามร่วมสมัย ซึ่งอาจเป็นเพราะความพร้อมของวัสดุทางธรรมชาติที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์รอบตัว ประกอบกับรสนิยมทางวัฒนธรรมชาวผู้ไทย จึงทำให้เกิดอัตลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสามารถแบ่งรูปลักษณะของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของชาวผู้ไทยออกจากชาติพันธุ์อื่นได้อย่างชัดเจน

Pu-thai people's woven fabric is not only a craftsmanship to be used for wearing, but also indicates the beauty in design as well as color which are arranged in Visual Art systematically and interestingly. Furthermore, it reflected the ethnic identity, belief, and environment through the Art of woven cloth being used for wearing one's body. It could be seen that the beauty hidden in black dress hid many innermost thought and feeling tactfully.

Pu-thai's prominent beauty included the black or dark indigo sarong, and red shawl. These colors were arranged by cultural tradition in the past which was adequate and contemporary structure. It might be because of prosperous natural substances being surrounded as well as Pu-thai's cultural taste. Consequently, the specific identity was occurred. Pu-thai's dress could be obviously identified from the other nations.

ความงามบนผืนผ้าด้านของเสื้อผ้าเครื่อง-แต่งภาษาพูดเน้น มีลายละเอียดของลวดลายที่ช่างทอบรรจงแต่งลงไปอย่างปราณีตหากสีสัน ซึ่งลวดลายส่วนใหญ่มาจากการรرمชาติ รอบตัวถูกผันแปรและจัดเก็บลงบนผืนผ้าของชาวพูด เชน ลายใบบุ้น ลายดอกจันกิ้ง ลายดอกแก้ว ลายดอกก้ามปู อีกทั้งบางลายทำให้เรารู้ได้ว่าชาวพูดเมืองมีความเกี่ยวโยงกับความเชื่อแบบอดีต ที่ยังมีการนับถือผีและโลกทางวิญญาณ เช่น ลายนาค เป็นต้น

ชาวพูดเมืองมีความสามารถทางลายใน การทอผ้าได้หลายเทคนิค เช่น การมัดหมี (Ikat) นิยมทอเป็นผืนผ้าชิ้นใช้บุ้ง โดยมากมักเป็น ลายมัดหมีขนาดใหญ่ มีลายละเอียดสวยงาม แปลกตา มีความลึกลับอันเนื่องมาจากสีและ ลวดลายที่มีความแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ก็ว่าได้ นิยมทอกกลุ่มลายแบบมัดหมีโลด (ลาว) ในรูปทรงลายกาบ (สีเหลี่ยมขนมเปี๊ยะกุ้น) มี ลักษณะของหนีคันห้างแต่พืบไม่น่ากลัว ลวดลาย จะเล็กแต่ไม่ซับซ้อนเท่ากับหมีโลด อีกทั้งสีเคมี ที่ย้อมด้วยการมัดหมีของชาวพูดที่แสดงให้เห็น

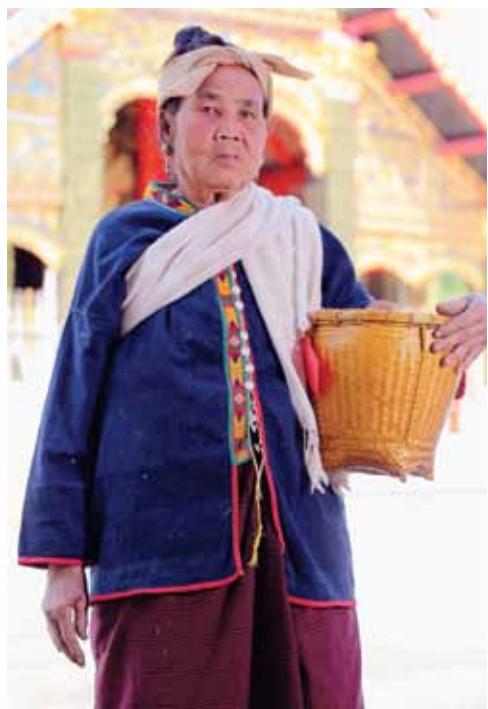

The beauty of Pu-thai's black dress consisted of details of design being decorated delicately and colorfully by the weavers. Most of designs were from surrounding nature being modified as well as collected on Pu-thai's fabric, for instance, Bai Boon Design, Dok Chan Design, Dok Kaew Design (orange jasmine), Dok Kam Poo Design. Moreover, some designs informed us that Pu-thai People were related to their past belief: paying respect to ghost as well as soul, for example, Nak Design (great snake), Pan Maha Design etc.

Pu-thai People had various competencies in cloth weaving by many techniques such as

สุนทรียศาสตร์ความงามบน
ผืนผ้าของชาวพูด

Aesthetics of beauty in
Pu-thai's Cloth.

ผ้าจ่อง ผ้าที่ใช้สำหรับคลุมกาย เวลาอากาศเย็น สร้างลวดลาย ด้วยเทคนิคยกมุก บ้านหนองสังข์ ตำบลหนองสังข์ อำเภอ นาแก จังหวัดนราธิวาส

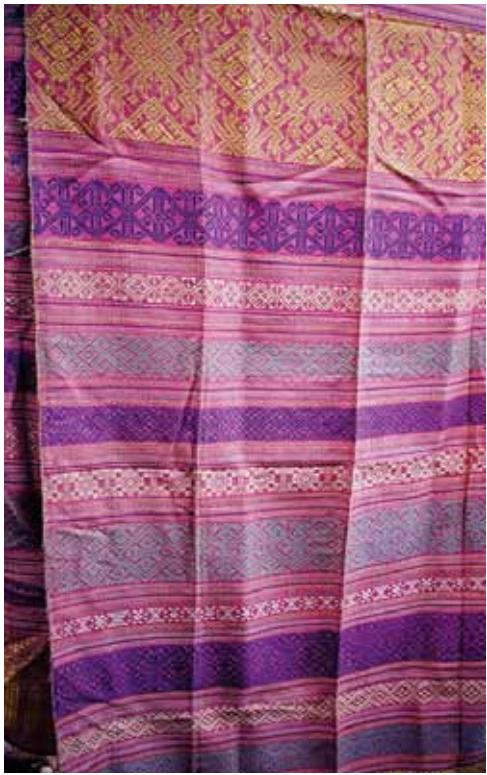
Pa Jong is the fabric using for covering one's body when it is cold. The design is created by Mook technique or Supplementary Weft, Ban-nongsang, Nongsang Sub-district, Na-kae District, Nakonpanom Province.

ร่องรอยทางประวัติศาสตร์และสามารถใช้ กำหนดอายุของผืนผ้าได้ เนื่องจากสมัยหนึ่ง ชาวจีนนิยมนำสียว้มมาเคลือบมายาด้วยการตัว เป็นช้อน ดังนั้นผ้าผู้ไทยที่นิยมใช้สีดำเคลือบไว้จากชาวจีนมาข้อมันนั้นจึงได้ผ้าชิ้นใหม่สีดำอม ม่วงเข้ม เป็นเสน่ห์และความสวยงามอีกแบบ หนึ่งที่นักสะสมบางกลุ่มให้ความสนใจ

เทคนิคการยกมุก (Supplementary Weft) เป็นเทคนิคที่พบน้อยมากในกลุ่มผู้ไทย ซึ่งพบใน ผ้าจ่อง ซึ่งใช้เป็นผ้าห่ม เป็นผ้าผืน ยาวห่อจากกีห้าแคนบแล้วเย็บเพลากะตอกัน กลางผืน ลายยกมุกจะเป็นลายยาวตลอด ขานานกับขอบผ้า เป็นลายสมมาตรและ เหมือนกันทั้งผืน แต่ความละเอียดอ่อนของ ชาวยาผู้ไทยโบราณซึ่งถือลักษณะของโครงสร้าง นิยม คือผ้าต้องมีทิศทางว่า ด้านไหนคือด้าน บน ด้านไหนคือด้านล่าง ถึงแม้ว่าลายผ้าจะ เหมือนกันทั้งผืน ก็ต้องมีการกำหนด ด้วยการใช้ วิธีถักชายครุยทำเป็นสัญลักษณ์การใช้งานและ บอกทิศทางว่าด้านนั้นเป็นด้านล่าง พบร่วมกับ ทอยกมุกนี้นอกจากจะนิยมทำเป็นผ้าห่มแล้ว

Mud Mee (Ikat) which was preferred to be woven as Thai Sarong. Most of designs were large sized Ikat including beautiful and gorgeous designs as well as secret owing to different color and design from the other groups of Lao. The design group of Load Itak was popular in Kab Design (Rhombus). Mee Kan Design was also found but it was not much. The design was small but it was not as complex as Load Itak. Besides, the Ikat was dyed by chemical substance indicated the historical trace or clue as well as the number of year being woven. Because in one age, Chinese often sold chemical dyeing substance by using the spoon for measurement. Therefore, Pu-thai People who used the chemical dyeing substance from Chinese would get black and dark violet colors which was charming and beautiful being interested by a group of collectors.

The technique of Supplementary Weft was scarcely found technique in Pu-thai people. It was found in Pa Jong being used as a blanket, a long fabric being woven from narrow Kee and connectedly embroidered in the middle of fabric. The Supplementary Weft included long design throughout the cloth being parallel with the edge of cloth. The design was equal and the same in a piece of cloth. But, the ancient Pu-thai People's delicacy, Structuralism, the cloth would include its direction: the top or the foot although there was the same design in the whole piece of cloth. It was

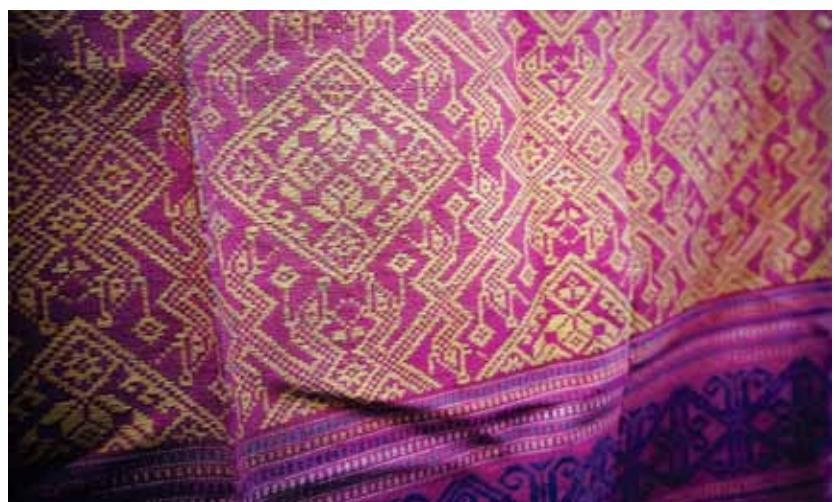

บางครั้งก็จะใช้ในงานพิธีอุमงคล คือใช้ผ้าจ่อง หรือผ้าผ้าสีเทา (ผ้ายกขา หรือ ยก 4 ตะกอ) คลุมโลงศพเพื่อแสดงให้เห็นถึงความมั่งมี และประดับตกแต่งให้เกิดความสวยงาม

ส่วนอีกเทคนิคหนึ่งที่มีความโดดเด่นมาก ในกลุ่มชาวผู้ไทยคือ เทคนิคการจักและการขิดลาย (การจัก-Discontinuous Supplementary Weft/ การขิด-Continuouse Supplementary Weft) ซึ่งการจักลายนิยมทอในผืนผ้าที่มีการใช้งานและตำแหน่งที่แตกต่าง ออกแบบลายที่ เช่น การทอจกไว้เป็นลายเล็กๆ ที่ตีนชินเพื่อความสวยงามและประโยชน์ชนใน การทำให้ขยายชั้นใหม่มีความคงทนแข็งแรง ทำให้ยืดอายุการใช้งานของผ้าชินได้อีกด้วย ในทางโครงสร้างนิยมยังสามารถเห็นถึงการ- ประกอบสร้างให้ผ้านุ่งผืนนั้นมีความพิเศษ เป็นผ้าชินที่มักใช้ในโอกาสพิเศษ หรือใช้ในงานพิธีกรรม หรือนัยยะของความสำคัญกว่า ที่จะเป็นผ้าชินที่ใช้งานประจำวันทั่วไปอีกด้วย

determined by using the trimming as symbol in using and direction : top or foot. It was found that the Supplementary Weft was not only used as the blanket but also in inauspicious rite. Pa Jong or Pa See How (Pa-yok-kao or 4 Ta-ko Cloth would be used for covering the coffin in order to indicate one's wealth as well as decorate it for beauty.

Another remarkable technique of Pu-thai People, included Jok and Kid Design (Jok was called Discontinuous Supplementary Weft/Kid was called Continuous Supplementary Weft). The Discontinuous Supplementary Weft would be woven for different occasions and positions, for instance, small Discontinuous Supplementary Weft was woven on the foot of sarong for beauty and using as the foot of silk sarong in order to be endure as well as strong and long lasting of sarong. In structuralism, it indicated the specialty of sarong to be used in special occasion or ritual or importance rather than in daily life.

ชิ้นใหม่ชาวผู้้ไทยมีความงามอย่างยิ่ง ลงตัวด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ หัวชิ้น (สร้างลวดลายด้วยเทคนิคขิด) ตัวชิ้น (สร้างลวดลายด้วยเทคนิคแมตหมี) และตีนชิ้น (สร้างลวดลายด้วยเทคนิคจาก)

Pu-thai's sarong is very beautiful. It is harmonious by 3 components including: the top of sarong (the design is created by Kid technique or Continuous Supplementary Weft), the body of sarong (the design is created by Mud Mee technique or Ikat), and the foot of sarong (the design is created by Jok technique or Discontinuous Supplementary Weft).

เทคนิคการทอจกลายนั้นยังปราฏให้เห็นอย่างเด่นชัดจนกลายเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของชาวผู้้ไทยที่สืบอันวิจิตร ซึ่งเป็นเอกลักษณ์สำคัญของผ้าเบี่ยงผู้้ไทยที่มีการนิยมเรียกว่า “ผ้าแพรวา” อันมีลวดลายอันซับซ้อนและมีแบบแผนที่กำหนด เช่น การกำหนดช่องไฟแบบเป็นเลขคี่ในการทอเสมอ ด้วยภูมิปัญญาของการจัดวางทางกายวิภาค เพราะเมื่อเบี่ยงผ้าสีใบ ส่วนที่งดงามที่สุดจะอยู่กึ่งกลางผืน (บริเวณหัวไหล) จะเป็นลวดลายที่มีขนาดใหญ่ และวิจิตรบรรจงที่สุด ส่วนลายอื่นๆ ก็จะเป็นประกอบ บางผืนของผ้าสีใบจากผู้้ไทยพบว่ามีการทอลายในแต่ละช่วงลายไม่ซ้ำกันแสดงถึงภูมิปัญญาการสร้างสรรค์ลวดลายอย่างเป็นอิสระ และความสามารถของผู้้ทอให้อาย่างน่าอัศจรรย์ อีกมิติหนึ่งคือทำให้เห็นถึงความเป็นเครื่องญาติกับถิ่นเดิมที่จากมาคือกลุ่มไทยเดิมและไทยเดิมในบริเวณตอนเหนือของประเทศไทย สารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวติดกับสารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ในสุนทรียศาสตร์ผ้าเบี่ยงแพรวาของชาวผู้้ไทย นอกเหนือเทคนิคการจกลายที่สวยงามแล้วนั้น สีสันอันมีลักษณะโดดเด่นของสีแดงยอด ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะสำคัญที่แสดงความสวยงามและคุณค่าของภูมิปัญญาของชาวผู้้ไทย ซึ่งมีความรู้ในเรื่องการสกัดกลั่นย้อมสีจากธรรมชาติได้อย่างดีงาม ชาวผู้้ไทยนิยมใช้ย้อมสีผ้าแพรวาเบี่ยงได้สีแดงอมส้ม ใช้ทอเป็นสีพื้นของผืนผ้าเบี่ยง แล้วจึงจกลายด้วยไหมสีขาว สีเหลือง สีคราม และสีเขียว (หรือสีดำ) ก็ถือได้ว่าเป็นสีแดงในแบบฉบับของผู้้ไทยอันเป็นความงามเฉพาะตัวอีกด้วย

The Discontinuous Supplementary Weft was obviously occurred as an identity of Pu-thai People on Artistic Shawl, a major unique of P-thai's Pa Bieng being called "Prae-wa Cloth," indicated complex design and specified pattern such as the interval was determined by odd number during the cloth was weaving from wisdom in Anatomy Arrangement. Since when one Bieng (wrap) one's shawl, the most beautiful part would be on the middle of a piece of cloth (one's shoulder), the large sized and the most artistic design. The other designs would be complementary. Some pieces of Puthai's Jok Shawl, found that there were different designs being woven in each interval which indicated the weavers' wisdom in creating the design independently, and competency wonderfully. In one dimension, it reflected the relatives with former place they were apart : Black Thai and Red Thai in north area of Lao People's Democratic Republic next to the South of Vietnam Country.

In Aesthetics, Pu-thai's Pa Bieng or Prae-wa is not only beautiful Continuous Supplementary Weft, but also prominent in Dang-yo Color as the major characteristic of its beauty and Pu-thais' wisdom from knowledge in dyeing and extracting the natural color from root of tree. The color Pu-thai preferred to use in dyeing Pa Bieng, was the orange red using for weaving the plain of Pa Bieng Cloth. Then, the Discontinuous Supplementary Weft would be performed by white, yellow, indigo, and green (or black) colors. It could be seen in Pu-thai's red color style as unique beauty as well.

ผ้าเพราวนหรือสไบของสตรีชาวผู้ไทมีความงามอันเกิดจากลายที่ซับซ้อนและแบบแผนชัดเจน

Prae-wa cloth or Shawl of Pu-thai's lady is beautiful by complex and clear pattern.

ครั้ง เก ความ และฝาง พืชพื้นบ้านอันเป็นปัจจัยของความงามที่มีผ้าของชาวผู้ไท Lac, Ke, Indigo, and Fang are local tree as origin of beauty in Pu-thai's cloth.

ใบหม่อน อาหารชนิดเดียวของหนอนไหม ทำให้เกิดเป็นความงามบนผ้าของสาวผู้ไท

Mulberry leaf, the only kind of food of silkworm, causes the beauty on Pu-thai's cloth.

ความงามของผ้าแพรวา rupee แบบดั้งเดิมสีพื้นแดงครึ่ง สอดสลับลายด้วยไหมสีเหลืองเข้ม สีเขียวหัวเปิด ลีคามเข้ม และสีขาว บ้านหนองข้าง ตำบลหนองข้าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

The beauty of ancient style Prae-wa included lac red plain silk is alternated by golden yellow, teal, dark indigo, and white colors, Bannongchang, Nongchang District, Samchai District, Kalasin Province.

เทคนิคจกนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการจัดจ้างในเรื่องอำนาจการเมืองการปกครองของกลุ่มมะกong และ so ที่เคยตอกย้ำภายใต้การปกครองของผู้ไทยซึ่งให้ความเคารพต่อพญาคนมาก แต่ชาวมะกong กลับทูลไทยใช้เป็นถุงผ้าชิน (เป็นการพยายามแสดงความสามารถของตนเองให้เห็นกว่าวัฒนธรรมที่ปกครองตน ผ่านทางสิ่งทอ-คล้ายลາวพวนในปกครองของไทยวนล้านนา ซึ่งมีเทคนิคหรือการทอผ้าที่เหนือกว่าชนชั้นปกครอง จึงสื่อการพยายามที่เอาชนะผ่านทางผ้าชินเช่นกัน) แต่ถึงอย่างไรความละเอียดก็ไม่สู้ผู้ไทยได้ จึงทำให้เห็นว่าศิลปะเป็นอาวุธที่สร้างสรรค์ โดยที่ผู้มะกong ใช้เสียดสีสังคมชั้นปกครองของผู้ไทยแต่กลับกลายเป็นการสร้างศิลปะสิ่งทออันงดงามไว้ให้กับอุษาคเนย์แทน

จะเห็นได้ว่าสุนทรียศาสตร์ในผ้าทอชาวผู้ไทย สะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมในหลายมิติ หากเกิดการค้นคว้า ศึกษาเรียนรู้สุนทรียศาสตร์ที่ซ่อนอยู่ในผ้าทอของชาวผู้ไทยย่างเป็นระบบ คงจะทำให้เข้าใจถึงกระบวนการคิดของคนในอดีตเหล่านั้น รวมถึงสรรพศาสตร์ต่างๆ เพราะผ้าทอผู้ไทยใช้เป็นเพียงความงาม เชิงหัตถศิลป์แห่งเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นผืนผ้าที่ถูกผนึกด้วยภูมิวัฒนธรรมแห่งชาติพันธุ์ผู้ไทย ที่แสดงถึงสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตที่เป็นอยู่ วัฒนธรรมความเชื่อ ประวัติศาสตร์ รวมไปถึงบทบาททางการเมืองการปกครองในอดีต ซึ่งเป็นกลไกที่ซับซ้อน ลุ่มลึก อันเต็มเปี่ยมไปด้วยความงามดงาม

The Discontinuous Supplementary

Weft also indicated the conflict in political and governmental power between Ma-gong group and So group who used to be under control of Pu-thai ethnic who paid respect to Nak (great snake) very much. But, Ma-gong people wove this design on their sarong (the attempt to show their power over the culture of those who governed them through the woven cloth—the same as Lao Puan governed by Thai Won Lanna who had better cloth weaving than the governed people, and conveyed their attempt to overcome through their sarong) However, their details were less than Pu-thai's. It could be seen that the Art would create the weapon. Since Ma-gong ethnic was sarcastic Pu-thai's governed class. But, it became the beautiful Art Creation for the Southeast Dawn instead.

It could be viewed that the Aesthetics in Pu-thai's woven fabric reflected multi dimensions of cultural values. If the Aesthetics hidden in Pu-thai Cloth, was systematically searched for, studied, and composed, the former time people's thought process and various Sciences would be understood. Because Pu-thai's fabric was not only beautiful craftsmanship in their dress but also combined with Pu-thai national cultural ethnic indicating their environmental condition, livelihood, culture, belief, history, and political and governmental role in the past which was full of the complex, profound, and beautiful mechanism.

